

TELEGRAFUL ROMANU.

Telegrafulu este de două ori pe săptămână: Duminică și Joi. — Prenumeratiunea se face în Săbiu la expeditorul foiei pe afară la c. r. poste cu bani gață prin scrisori francate, adresate către expeditor. Prețului prenumeratiunii pentru Săbiu este pe anu 7 fl. v. a. iar pe o jumătate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 13. ANULU XX.

tru celelalte părți ale Transilvaniei și pentru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. iera pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țeri străine pe anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se plătesc pentru întâia ora cu 7 cr. sirulu, pentru a două ore cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetiție cu 3 1/4 cr. v. a.

Săbiu, in 13/25 Februaru 1872.

Parastasu.

in memori'a fericitului Emanuilu Gojdu.

Conformu unei decisiuni congressuali aduse in sedinti'a a IX-a ținuta in 10 Octobru 1870 și in urm'a acestei decisiuni conformu unui circulariu de sub nr. 63 consistorialu din 23 Ianuariu 1871 se va ținé astadi, că in duminică procsima dupa diu'a născerei a intru fericire repausatului, adeca dupa 9 Februaru, parastasu solemn pentru pomenirea și odihn'a credinciosului fiu alu bisericeii și iubitorului sinceru alu natiunii seale a fericitului și pururea pomenitului testatoru Emanuilu Gojdu.

Prelănga rugăciunile, ce se voru înaltă diu partea creștinilor români ortodocși pentru fericitul și pre lănga cele ce se voru rostii de barbatii nostri bisericesci in diu'a de astadi in intrăg'a noastră Metropolia, fia-ne și noue permisul a ne aduce aminte de acestu iubitul alu nostru, carele ne iubesc și acum și dreptu de omica recunoscintia pentru zelulu și amorulu ce l'a aratatu poporulu din a cărui sinu a esitu, a-i esprime unu profundu și piou: Fia-i țieră'n'a usiōra și amintirea eterna, din care amintire inse sa resara pentru seculi indepartati imitarea faptei seale nobile spre înflorirea și concordi'a neamulu nostru in binele care sa lu ajunga, asiă precum a fostu (concordi'a) odinōra in cele mai grele suferintie.

Galiti'a și autonomi'a ei.

Mai dela începutulu erei constitutionale vedemu pre galitiani respective polonii din Galiti'a luptându-se pentru o pusetiune autonoma a țierei lor. Realizarea dorintielor polonilor galitiani inse au avutu două pedeci mari, un'a centralismulu germanisatoriu, de carele nu se deshaera nemții bucuroși nici in diu'a de astadi; alt'a inse au fostu și este netolerantia polona fatia cu compatriotii ruteni, pre cari îi ignorădi chiaru și atunci cându se vedu și ei ignorati de altii.

Post tot discrimina rerum vedemu ca senatulu imperialu de ceea parte de Lat'i'a s'a decisu a lasă din cerbicosi'a sea centralistica și a se demite la unu compromis cu Galiti'a. O subcomisiune parlamentaria au și redactatu unu proiectu de compromis, carele se coprinde in următoarele afaceri, ce se potu atribui competintiei legislative in diet'a galitiana și adeca: legislatiunea asupra stabilirei de camere de comerciū și industria; asupra afacerilor de comerciū și de țace, stabilimentelor de creditu și de asigurare, bancelor, cu exceptiunea acelor'a care emitu bilete și asupra casselor de pastrare; mai departe, intre marginile legilor fundamentali, fipsarea principiilor de instructiunea publica (școle, gimnasii și universități), pre lănga rezerv'a dispusetiunilor ce competu legislatiunii imperiului; legislatiunea penole in afaceri politiane, in ceea ce privesce contravențiunile la prescriptiuni și apărările cari au de scopu punerea in lucrare a legilor țierei, totu-dăun'a inse intre marginile legilor imperiali; legislatiunea asupra transportulu prin poterea publica, inse intre marginile legilor aduse de senatulu imperialu ca legi fundamentale; legislatiunea in materi'a de dreptu civile, precum tutoratu și curatela și procedur'a in asemenea materii pre lănga rezerv'a unei regule pentru jurisdicțiini facuta prin legislatiunea imperiului; asemenea legislatiunea unor legi necesarie la crearea de cărți

funduarie, dară și acestea pre bazea legislatiunii generale de catastru, totu asiă pentru introducerea de judecatori de pace și tribunale pentru afaceri mici, se întielege ca competintia lor va fi fipsata de legislatiunea imperiului; legislatiune pentru dispusetiuni fundamentale de o organizare a autorităților administrative politice locale de întâi'a și a două instantia, cu restringerea, ca decisiunea in afacerile guvernamentali proprii, precum și executiunea acestei decisiuni sa nu se țină decătu de organele stabilite prin guvernamentu.

Compromisulu mai contine apoi și alte dispusetiuni și adeca: pentru semnarea afacerilor ce se țin de Galiti'a, cabinetulu va avé unu ministru speciulu alu acestei țiere și in Vien'a se va stabili lănga curtea suprema de justitiă și de casatiune unu senatu deosebitu alu Galitiei, a cărui legatură cu celelalte senate ținătoare de imperiu voru fi regulate prin o lege imperială. Intru câtu privesce partea financiaria se va dispune o suma anuală pentru instructiunea publica din Galiti'a. Sum'a acest'a se va fipsă dupa trebuintiele țierei pentru consiliari școlari, școli normale, fonduri de studii, școle superiōre etc. La fia-care 5 ani se va face o revisiune asupra acestei sume și se va mari sêu mic in proportiune cu recerintiele celorlalte țeri ale monarchiei; in asemenea modu se va fipsă o suma pentru administratiunea politica.

Mai vinu apoi unele dispusetiuni prin care deputatii senatulu imperialu trimisi de Galiti'a sa nu pōta luă parte la desbateri, căci suntu subtrase dela competintia senatulu imperialu, încātu acelea privesc Galiti'a. In casulu acest'a ceilalti membri ai senatulu imperialu formădi senatulu imperialu restrensu sêu îngustu. —

Acestea aru fi punctele de capetenia ale compromisulu.

Dar' caus'a galitiana se pare a dá acum și de a treia pedeca din afara. „N. D. A. Ztg.“, fōi'a oficiōsa din Berlin, intr'unu articlu pasiesce energicu in contr'a acestui compromis și cualifica impacarea acest'a a Galitiei de unu actu prin care se pune in lucrare deslipirea faptica a acestei țiere de către Austria, pentru ca fōi'a berlinesa dice, ca in compromisulu nu se afla nici o garantia efectivă contr'a unui abusu din partea polonilor in întiesu ostilu fatia cu imperiulu. Cu deosebire se accentuă impregiurarea, ca acestu statu provinciulu ce s'aru creă acum, nu are nici o responsabilitate inafara, — o indigare acest'a, ca Austri'a va aveă sa pōte responsabilitatea faptelor din partea polonilor. Desu citat'a fōia merge și mai departe și gasesce in mesur'a acest'a simburile unei formari de unu stat nou polon in cōstele Prusiei, care statu o aru sili pre acest'a din urma a se cugetă la mesuri impedeătoare de influintiele Galitiei asupra polonilor din Prusii'a. —

Din cele ce vedemu ca se esprima in citatulu articlu, potemu deduce, ca dorintiele polonilor galitiani abia se voru putea realiză și in form'a ast'a restrinsa, propusa de subcomitetulu parlamentariu.

Afaceri de drumu de feru.

Junctiunea drumurilor de feru cu Romani'a a provocatu o interpelatiune nouă in diet'a din Pest'a. Deputatulu Fridericu Bömches a fostu interpelantulu, de siguru in urm'a unei sciri respandite prin Pest'a, ca consiliulu ministerialu s'a ocupatu seriosu cu cestiunea acest'a și a decisu sa staruiesca pentru junctiunea căilor de feru la Oituzu și Buzeu, și atātu de dincōce câtu și dincolo (in Romani'a) sa se lucre pentru acest'a junctiune deodată. Ministrulu de comunicatiune respunde la interpelatiune dincōde, ca regimulu recunōsc insemnatatea cestiunii și o tratăza cu tōta precauțiunea

și atentiunea. Regimulu nici odată nu va face vre-o învōiela cu regimulu românesc, prin carea sa se vatemé interesele țierilor corōnei unguresci. Nu pōte fi inse responsabilu de ceea ce va face regimulu românesc in privinti'a acest'a; pōte inse primu asupra și responsabilitatea asupra propunerii ce o va face elu dietei la tempulu seu, care propunere nu va fi nici de cum in defavōrea intereselor unguresci; cam acest'a e cuprinsulu responsulu la interpelatiune, din care atātu interpelantele, câtu și diet'a n'au potutu află mai multu decătu au aflatu din scirile ce s'au fostu respanditu prin Pest'a —

Dar in cestiunea acest'a aflămu in „Osten“ o notiția, carea dupa afirmarea acestui jurnalulu și are isvorulu din cercu militare.

Notiția acest'a pōte deslusiesce mai multu cestiunea, decătu responsulu ministrulu de comunicatiune din Pest'a. Notiția acest'a dice ca drumurile romanesce și modulu junctiunii lor cu rociulu drumurilor austriace și rusesce suntu pentru statulu austriacu nu numai cestiune de interese materiale, ci in gradu cu multu mai mare cestiune de securitate strategica.

Decă ruscii îndrēpta drumurile lor astfelu spre Romani'a, încātu ei sa pōta sosi numai cu o ora mai insinte decătu noi cu unu corp de armata, atunci amu perdutu tōta influinti'a noastră in orientu.

De aceea numai o astfelu de junctiune potemu admite cu drumurile romanesce, carea sa ne deschida pre calea cea mai scurta intrarea la positiunile, cari suntu chei'a la posesiunea Romaniei, și carea sa ne duca câtu se pōte mai in graba la câmpurile de batalia, pre cari mai corendu sêu mai târdiu va trebui sa se decida lopt'a intre Austri'a și Rusii'a.

Regimulu rusescu a constrinsu pre Romani'a sa faca junctiunea la Sculeni lănga Prutu. Regimulu austriacu nu potu responde altu-feliu la întemplantarea acest'a, decătu prin pretinderea că sa-si imbine drumurile de feru la vam'a Oituzului, de-si in alte impregiurări din punctu de vedere materialu, junctiunea s'aru putea face aiarea cu multu mai bine. Rusii'a lucre acum intr'acolo, că locomotivele rusesce și vagonelile militare sa pōta neimpedecate ajunge până la Iassi, va sa dica că drumulu de feru dela Sculeni până la Iassi sa aiba aceeași latime, carea o au drumurile de feru rusesce. Comisiunea camerei din Bucuresci, cărei i s'a increditu referatulu proiectulu, ce privesce drumulu de feru la Iassi—Sculeni, a și concessu pretensiunii rusesce, asiă încātu distanța acest'a de drumu va servi eschisivu numai scopurilor rusesce. —

Până aici notiția, carea este probabilu ca ne da o deslusire mai apriatu, decătu cum amu dîsu cea din responsulu ministrulu. —

APELU

la advocatii români.

Lips'a unei reuniuni a tuturor advocatilor români din Transilvani'a, Ungari'a și Banatu, credemu, ca o simțimu cu totii. Avantagiile unei astfelu de reuniuni pre terenulu juridicu suntu in generalu atātu de varie și binefacătoare, încātu abia se potu precalcolă; pentru noi inse voru avé o însemnatate indōita, cându vomu constată, ca spiritulu de reuniune a devenitu astadi motorulu celu mai potente pre calea progresului, și ca tōte celelalte natiuni conlocuitorie posedu asemenea reuniuni.

Din aceste motive subscriisii ne permitemu a ne adresă prin acest'a la toti colegii nostri din Transilvani'a, Ungari'a și Banatu și ai rogă, că meditându asupra acestei importante cestiuni și aflându, dimpreuna cu noi, nesesaria efectuire acestei idei, sa binevōiesca a conveni la D u m i n e c ' a

Tomei in 5 Maiu 1872 st. nou la Alb'a-Iulia spre contielegere, eventualu redactarea si asternerea statutelor spre intarire.

Fagarasiu in 15 Februaru 1872.

Ioane Romanu,
advocatu.

Arone Densusianu,
advocatu.

Program'a electorale a partitei ungu- resci din stang'a

„Se apropia tempulu cându natiunea insasi pôte dispune despre sôrtea sea prin alegerea deputatiloru dietali.

Dela succesulu alegeriloru acestor'a depinde directiunea, in care se voru desvoltá trebile tieriei nôstre in viitorulu de mai aprópe.

Chiaru si pâna acum inca se constituiescu partitele diferile pentru alegerile aceste.

Petruscu de insemnatate momentulu ne tiemem si noi de datorintia, cá grupandu-ne cá o partita compacta pre lângu stégulu nostru, sa folosim verce midiolóce, concese si loiale, pentru cá sa putem castigá principieloru nôstre majoritate in sessiunea dietala viitoria.

Acést'a se pôte intemplá numai atunci, déca convenindu din tóte partile tieriei comisiunii celoru de unu principiu cu noi, pentru cá sa pôta conlucrá la constituirea (pre lângu sustinerea libertatei provinciale) unui comitetu, si sa dispuna despre agendele acelu'a in genere, precum si despre procedur'a ce avemu de a urmari in viitoriu.

Provocámu dara cu confidentia patriotica si onóre la conlucrare pre toti acei fiii ai patriei, cari consimtiendu cu programulu nostru edatu in 1868 voiescu intre cele altele:

armat'a maghiara;
incetarea delegatiunei;
neaternarea finantieloru;

voiescu: reforme corespunditóre pre terrenulu spiritualu si materialu; si cu deosebire reformele referitóre la dari si monopoluri;

voiescu: prin aceste si asfelu de dispusetiuni, pre lângu sustinerea integritatei patriei, indestulirea facarui'a cetátienu alu patriei, de verce limba si nationalitate;

dar' le voiescu tóte aceste in tempu binevenitu, in modu si cu midiolóce corespunditóre fara de nimicirea si periclitarea acelor'a ce suntu bune in constelatiunea presenta; cu unu cuventu: cine apróba atátu directiunea cátu si modulu desemnatu in programulu acelu'a

Suntu provocati inainte de tóte, cá in cercurile alegátore si comitate, unde inca nu s'a intemplat acést'a — sa se constitue in partita; si cá sa aléga atátu din locurile aceste, cátu si din acele unde s'au intemplat mai de multu constituirea — delegati, cari sai pôta representá in o conferintia generala de tíera; si cá sa incintieze cátu mai curendu despre alegerile intemplate pre presiedinti'a clubulu partidei stange celu pucinu pâna la 29 Febr. a. c., pentru cá sa se pôta dispune despre convocarea unei conferintie de partita inca sub decursulu sessiunei dietale de acum'a.

Ne nutresce sperantia ca apartenatorii programulu nostru repetitu aci in momentele principali, simtiendu cu noi dimpreuna ponderositatea alegeriloru viitóre, voru fi gat'a totuodata cu noi dimpreuna a face tóte acele, ce demanda datorintia cátra patria; si cá semnu alu consimtirei, ne voru comunicá cátu mai iute numele delegatiloru loru.

Succesulu nu urm'a totudéun'a midiolocitu lup't'a; der' succesulu incoardarei pentru caus'a buna nu pôte remané.

Constantia dér' pre lângu caus'a buna sa ne fia devis'a!

„Clubulu partidei stange dietale.“

Din „Gaz. Tr.“

S a d u, 10 Fauru 1872.

† Prea Onorate Domnule Redactoru! Sambata in 5 ale curgátorei petrecurámu la loculu de odichna eterna pre demnúlu si zelósulu nostru parochu gr. res. dn Sadu, Parintele Stanu Popoviciu, carele abia in alu 40-lea anu alu vietiei sale, dupace servi cáti-va ani cá invetiatoriu, iera 13 ani portá sublim'a si greói'a sarcina pastorale spre deplin'a multiemire atatu a superioriloru sei,

cátu si a fiiloru sufletesci incredintati pastoricei lui, in urm'a unui morbu complitu de care au suferitu mai bine de 6 luni de dile, si pre carele nici sciintia medicala, nici robustitatea tropésea si tari'a sufletésca a fericitulu in Domnulu repausatulu parochu, nu au fostu in stare alu delatára, comunicatu cu SS. Taine, dupace facura ulterioarele dispositiuni prin testamentu, 'si dete sufletulu in mâna creatoriului, lasându in mare doliu pre onorat'a si demná sea sotia, Dómn'a Preoteasa Ann'a nascuta Petricu, carea, in totu decursulu morbului greu nici pre unu momentu nu au lipsitu delánga densulu, pre rudenile sele, pre intregu poporulu nostru din Sadu, carele l'au iubitu cá pre unu adeveratu parinte sufletescu si pre numerosii sei amici si conoscuti. —

Servitiulu funebru, inceputu la 9½ óre diminit'a, sa seversira in modu solenu, asistându la acelu'a lângu Parintele Protopresbiteru tractualu Ioanu Popescu 11 preoti si unu diaconu. Spre a inlesni poporulu numerosu párticiparea la acestu servitiu solenu, dupace se facura inceputulu in cas'a fericitulu repausatu, siese preoti mai tineri, ridicara cosciugulu cu rematiile-i trupesci si sub sunetulu clopoteloru si alu armonioseloru cantári funebrale esecutate de corulu tinerimei clericale din S. biiu, 'lu petrecurámu pâna in bisericu, unde in audiulu intrégulu poporu — se continuá servitiulu funebru, carele se fini cu o cuventare corespunditóre vietiei esemplare si meriteloru repausatulu in Domnulu parochu pentru bisericu si scóla, care cuventare, rostita de Par. Protopresbiteru Ioanu Popescu, stórse lacrâmi de dorere din ochii tuturor celoru de fatia.

Dupa obicinuit'a serutare, care erá cu atát'a mai suprindeitóre, cu cátu acést'a seversita de intregu poporulu nostru din Sadu — poteai ceti din fatia acelu poporu dorerea ce i au causatu pierderea acestui prea adoratulu pastoriu sufletescu alu seu, trupulu fericitulu repausatu in Domnulu fú ridicatu din bisericu si dupa obicinuitele rugaciuni de deslegare, sub sunetulu dolióseloru cantári chorale funebrale, se asiedia in momentulu udatu cu lacrami de dorere, ce curgeau in abundantia de pre fetiele tuturor celoru de fatia fara deosebire.

Fia-i tieran'a usóra si amintirea eterna!

De pre malulu Oitului 3/15 Febr. 1872.

Domnule redactoru! Unu secu in nr. 12 alu jurnalulu „Nemero“, fóia magiara din Brasiovu, cu subscrierea „Literati“ cutéza a atacá pre díu A. Onitiu, judecatoriu reg. din orasiulu Sant-Georgiu, scriindu ca d-lui aru fi asternutu unu protocolu romanescu inaintea judecatoriei reg. si atitia pre regimulu asupra susu numitulu domnu, dicendu: „ca prin compunerea unui protocolu romanescu, constructiunea statulu intregu si interesulu acestuia se vatema, ba se bajocoresce, adeca limb'a statulu se ignoreza, si prin acést'a aru dovedi d-lui, ca legile se calca publice si se despectéza regimulu actualu, si intréba pre susu numitulu domnu, ca óre intr'a cui interesu? si pentru cine au compusu d-lui acelu protocolu romanescu? acolo, unde nici románii nu sciu vorbi romanescu? si ca óre d-lui: de unde 'si ia cutediarea acést'a fara de margine?“

Eu, carele cunosc pre susu atinsulu domnu in persóna si amu castigatu informatiunile de lipsa despre susu atinsa causa, declaru asertiunea lui „Literati“, ca aru fi asternutu vre-unu protocolu la judecatorie, de calumnie. Este insa dreptu, ca d-lui cá jude investigatoriu au compusu protocolu romanescu si acést'a nu in interesulu secuiloru din Seps-Sant-Georgiu, ci in interesulu românulu din Dabarlau, Georgiu Sidonu, cá daunatu si a lui Ioanu Luc'a cá inculpatu, carii nu cunosc limb'a statulu; si acést'a compunere s'a facutu dupa legea din 1868 Art. X. lin. IV. §. 8. adusa in diet'a din Pest'a; prin urmare respingu cu indignatiune acea asertiune a lui „Literati“: ca respectivulu domnu aru fi calcatu legea, séu aru fi vatematu constructiunea statulu, séu aru fi despectatu regimulu actualu prin compunerea unui protocolu romanescu!

Domnulu jude investigatoriu nu este indatinatu a calca legile statulu, nici a despectá autoritatea regimulu, ci, precum cunosc eu, se tiene rigorosu de lege, carea tenere unoru secu nu le prea place,

pentru ca e in contr'a egoisticulu loru interesu, si fiindea susu numitulu domnu cá fostu judecatoriu urbarialu nu s'a prea plecatu la interesele nimenui, ci a judecatu pre bas'a dreptátiei, — si spre indestulirea si a poporulu in pilatu si din caus'a acést'a acum lu persecuta o clic'a, carea de necasu, ca regimulu au rendutu nu numai pre desu numitulu domnu de judecatoriu aici, ci si fiscalu român, si uno cancelistu român, acum scupa focu prin jur-nalele unguresci si firesce se inhatia mai tare de díu jude investigatoriu, pentru ca au cutediatu a aplicá legea adusa in dieta. Si óre ce pôte sa fia caus'a de nu incapu unii secu de susu numitulu domnu, carele, de cându se afla in Seps-Sant-Georgiu nu au vatematu pre nimenea, nici a calcatu vre-o lege, din contra a incungiuratu ori si ce frecári personale, ba s'au si feritu de societatea loru si a cautatu de treburile sele. —

Nu e destulu, ca clic'a, care nu incupe de díu, l'a fostu atacatu pre subt ascunsu inaintea inaltulu regimu, poreclindulu de daeo-romanu, in urm'a cárei'a atacári, pre lângu tóte, ca a avutu testimoniile si recomandárele oficióse cele mai bune, nu fu denumitu de judecatoriu reg. cu lefa de cea mare, ci numai c'o lefa de fostu asesoru suplentu urbarialu in Seps-Sant-Georgiu aplicatu? Si óre pentru ce sa fia daco-románu? Dóra pentru ca s'a intrepusu cá fiu alu bisericiei gr. or. române, cátra care este plinu de pietate, cu alti impreuna de a se zidi o bisericu pentru bieteii crestini románi persecutati din Seps-Sant-Georgiu? pre cari crestini clic'a iau tienutu pâna li s'a ruinatu biseric'a romána cea vechie, (in loculu cárei'a s'a radicatú cea nóua) — de prada spre a se face reformati, si pentru ca nu s'au facutu reformati, acum clic'a scupa focu, si mania si post'a de resbunare si-aru versá-o asupra susu numitulu domnu!

Deci óre crima e si a fostu aceea, déca cine-va se intereseza si s'a interesatu de binele natiunei si a bisericiei sele cu scopu de a prosperá in cultura si moralitate si natiunea romána, cá prin acést'a sa se faca fiii unei natiuni cetáteni buni ai statulu? séu dóra i-aru placea mai bine cliciei, cá fiii natiunei române sa umble prin birturi díu'a si nóptea?

Este tristu lucru, cându unu amplotiatu român cu portarea cea mai buna, cu cunoscintia deplina de legi, pre carile riguros le esecuta densulu, este persecutatu intr'unu statu constitutional, cum e patri'a nôstra, numai si numai pentru ca-si iubesco si elu natiunea si biseric'a sea, precum si-o iubesco si amplotiatulu magiaru séu secu, cáru'a este iertatu, de-si in functiune de statu, a fi euratoru primariu alu ecclesiei reformate, lucrându cu tóta energi'a pentru prosperarea si inaintarea in cultura a natiunei sele.

Este si mai tristu lucru, cându se persecuta unu amplotiatu român atunci, cându se folosesc de dreptulu datu prin lege de a luá protocolé romanesci in cause criminali cu unu daunatu séu cu unu inculpatu, carele nu scie alta limba, decâtú cea romána, si carele are dreptu, cá ori si care cetátienu alu statulu, de a cere cá sa se ia protocolulu in limb'a sea in interesulu seu, cá nu cum-va prin talmacire rea intr'o limba lui strána sa si periclitédie desdaunarea si respective onórea lui.

Óre cetátienu român nu platesce asemenea dare si nu póta tóte sarcinele statulu cá ori si carele cetátienu magiaru séu secu? si déca d'a, atunci de ce i se denéga dreptulu de a se folosi de limb'a sea ori si unde se afla? Óre pentru ca vre-unu român se afla pre teritoriulu asiá numitu secuiescu, séu se afla sub jurisdic-tiunea unei judecatorii reg., carea este intr'unu orasiu secuiescu, unde precum dice corespondentele „Literati“, nici românii nu sciu vorbi romanescu, sa fia silitu a se folosi de limb'a magiara, carea nu o cunóscé? déca compatriotii nostri magiari si secu acést'a dorescu, atunci nu suntu amici româniloru, ci inimizii, si nu voru infratirea adeverata cu noi precum o bucioma foile loru da unu tempu incóce, ci ei voru numai aceea fratietate, prin care sa ne perdemu nationalitatea si confessiunea nôstra.

Déca vr'o judecatoriu reg. se afla intr'unu orasiu secuiescu, de acolo nu urméza ca alte comune de aceea judecátoria tienátore sa fia secuiesci adeca nu urméza ca comune curatu românesci; precum e si comun'a Dabarlau, Bacitelecú, Muresiu, Borósnulu-micu, Buzaulu etc. sa nu aiba dreptu a se folosi de limb'a loru la susu atinsa judecatoria. Déca suntu supuse susu atinsele comune unei judecatorii intr'unu orasiu secuiescu asiediate, din acést'a nu urméza ca numai in limb'a magiara este iertatu a

se scrie, și de-a ore cine-va, de-si român, are voia de a se folosi de limb'a magiara, aceea e treb'a sea, dara acest'a nu eschide dreptul de a se folosi elu si de limb'a sea.

Nu potemu sci ce au plesnit în capu redactorului dela foia „Nemere“, carei'a i place a trece de foia de infratire și pre harhia luera cu tota puterea pntu infratirea între noi și ei, de primesce în colónele sele articuli de acei'a, prin cari se tulbura fratietatea cea adeverata, articuli, cari atita ur'a magiarilor și a secuilor asupr'a românilor, articuli, cari contienu în sine atragerea atentiunei înaltulgi regimu spre a persecuta pre unu amplotiatu român, carele esecuta legea dietala facuta de magiari și în favórea magiarilor?

Este legea susu atinsa pentru aceea facuta, cá sa remana litera mórtá? séu pentru cá de cum-va vre-unu amplotiatu român aru cútóz'a a o esecutá, atunci sa se faca larma prin gazete în tota lumea: „E a ta unu amplotiatu român în statulu Ungari'a au cutediatu a compune si unu protocolu românescu.“

Deocamdata me marginescu pre lánge atáta, cá sa se constatedie si inaintea publiculu român, ca cum voru unu magiari și secu a practisá fratietatea și cum se persecuta unu amplotiatu român nevinovat, pentru ca au aplicatu legea, o aplica și va aplicá-o pána va trái, si asteptu resultatul acestei persecutiuni intrigante, despre care nu voru intardiá a publicá cele de lipsa deseoperindu inea multe lucruri interesante, ca cum iubescu secuii pre români *).

Pest'a, 15. Febr. 1872. st. n.

(Urmare si fine).

Institutiile nostre scolare? Sunt in stare miserabila. N'avemu invetiatori buni! acest'a este refrenulu tuturor plansóloru nostre. Póte fi ca este asiá. Noi inse dicemu, ca amu poté avé si scóle bune si invetiatori harnici pretotndenea, deca in fruntea trebilor scolare amu avé barbali devotati si energiosi. Domnilor nostri li place numai titulu, rangulu si distinctiunea pentru de a poté figurá cá stepánitori preste invetiatori, dar' cu prea putiena exceptiune nu li place a lucrá nimicu pentru promovarea scóloru si a invetiamentulu. Nu e caus'a seraci'a nostra; cáci amu vedintu comune serace cu povatiutori buni si barbati energiosi, si au scóla buna, invetiatoriu harnicu si poporu desceptatu, ier' alte comune mai mari si mai avute fara scóla si fara invetiatoriu. Ién sa-si dee domii inspectori scolari mai multa truda, ién sa fia ei energiosi si povatiutori adeverati ai popóru: nu vomu afá nici o comuna fara scóla.

A ne totu plánge ca n'avemu ast'a, n'avemu ceea, si ca suntemu seraci, nu este nici o virtute, cáci prin acest'a inea nu ne-amu implinitu detorintiele; ci a tacé si a lucrá spre folosulu popóru este unu meritu demnu de recunoscatia.

Dar' asociatiunile nostre literarie cum stau? si ele au caracteristic'a nationala. Dolce farniente. Se vorbesce multu, dar' se face putiena; ma unele s'a degradatu chiaru de casinu simpla — fara membrii, si de comitetu pentru distribuirea stipendielor. Asociatiunea din Aradu d. e. nici cându n'a meritatu numele de „literaria“ si de „cultura popóru.“ Acólo s'a incubatu de o parte nepotismulu, de alta parte politic'a, ier' scopulu adeveratu este neglesu, încátu acest'a asociatiune, parte si pentru confusiunile grandiose, ce domnescu in manipuliune si conducere, se apropie de o decadintia totala. Nepasare si ierasi nepasare!

Cum sta comerciulu si industri'a in mán'a românilor? Nici cu o iota mai bine. Cu 10—20 ani mai inainte Timisió'a, Lipov'a, Lugosiulu, Aradulu, Oradea-Mare, Beiusiulu, Versietulu avea o multime de negutiatori români; astádi mai avemu in Beiusiu 3, in Orade 1, in Aradu nici unulu, in Lipov'a 3, in Lugosiu 2, in Timisió'a (fabrique) 1, in Versietiu nici unulu, in Miskolez, Karczag nici unulu, in Pest'a 2, in Vatu, St. Andreiu, Comoromu deto nici unulu.

*) Amu dorí cá din tóte pártile unde se comitu asemenea lucruri se avemu insciintiári, cari va fi bine sa se arate publicitati. Acest'a cade in cadrele apararei intereselor nostre nationali, si recere dela noi totu asiá de energica activitate cá si in sferele mai inalte politice.

Si aicea in loeu de inaintare affam inapoiare. Si pentru ce? Pentruca jidovimea ne-a cutropitu. No credemu. Cáci nu jidovimea, ci ne pasare a nostra ne cutropesce pretotndenea. Jidovii ori unde se fia, suntu lucratori, ómeni speculativi si cu combinatiune. Capu, mána si spiritulu avemu si noi români, dar' de lucru fogimu cá de satan'a cu putiena exceptiune.

Ei bine! dar' pána cându totu asiá? Ori popóru român este destinatu spre perire tocmai acum'a in „secolulu civilizatiunei“? ori nu mai este in noi nici o vitalitate?

Nepasarea, trándavi'a este mórtéa sigura; lucrulu, diligint'a da vietá! Deca pána acum'a n'au peritu românulu, avemu sa multiemimu harnicieii antecesóloru nostri si popóloru învecinate, cari erau cam totu pre asemenea gradu alu culturi si alu comerciului cu noi. Acum'a inse cându comerciulu nici de sementia nu se mai afla la noi români, acum cându popórele conlocuítore cu ajutoriulu aburelui si cu inteligintia loru facu pasi gigantici in tóta direptiune, ier' noi români pretotndenea si in tóte lucrárele nostre dovedimu o nepasare si lasitate, acum, cându in loeu de propasire facemu pasi retrogradi, nu potemu avé vietia ci numai vegetare, póte de adi pána máne. Primulu cutremuru, ce se póte intemprá in ecilibriulu Europei, prea usioru ne póte cutropi fára cá sa lasamu nici urme dupa noi.

Faca toti cá unulu, si unulu cá toti! Lucru diliginte pre terrenulu materialu si spiritualu cá asiá secolulu alu XIX. si pentru noi sa fia secolulu civilizatiunei si a redeseptárei generale. Faceti sa punemu umeru la umeru, cá aceste cuvinte sublime, sa fia satira pentru alte nemuri, dar' nu pentru români. Deca ni place a ne provocá la anticii români, cá la strámosii nostri, atunce sa ni placa a si miscá din patulu lenevirei, si a lucrá cu barbati si seriositate, cáci numai asiá va poté fi vocea popóru vocea lui Domnedieu! „Patria.“

România.

„Uniunea liberala“ reproduce pre lánge comentariu din „Románische Post“ din Bucuresci o convorbire între Domnitoriulu Carolu I. si consiliulu generale alu Americi de Nordu Peyxotto.

Eata convorbirea:

Correspondentele: — Namu fostu putinu surprinsu de a gasi in acésta capitala o miscare atáta de via; eu credeama ca sunteti asiá de multu sub inriurirea orientulu, încátu vietia aici aru semaná mai multu cu ceea din Damascu séu din Teheranu. Eu gasescu inse orasiulu Bucuresci multu mai inaintatu decâtu Constantinopole, si posedandu mai multe traseturi comune cá orasielle cele mai mari ale Europei occidentale.

Domnitoriulu: — Cu tóte inriuririle contrarie tier'a mea in cei de pre urma siése ani a facutu pasi repedi spre inaintare, si acestu progresu se arata mai alesu in capitala sea, care, nu in unu micu gradu, reproduce imbunatatirile tierii intregi. Mai multi seculi sub presiunea a dóue depotismuri, care fia-care la rendulu seu 'si impartau comórite ei, inioseau si desmoralisau popóru; tier'a acest'a s'au emancipatu in anii din urma de legaturile sele de supunere, si cu ajutoriulu spiritulu temporiloru moderne au luat unu aventu imbucuratori.

Correspondentele: — A-ti avutu serióse greutáti cu cále ferate. Eu canoscu pre Strussberg; elu au jucat in statele unite americane unu rolulu totu atátu de neonestu cá si in acésta tier'a. Elu mi aduce aminte de unu altu asemenea caracteru ce esista in Americ'a, unu óre-care James Fisk, de care inaltimea vóstra póte ca a-ti auditu vorbindu-se cu ocaziunea cálei ferate a Erinului. Elu erá unu aventurariu, care nu avea altu capitalu decâtu nerusinare sea si erá capabilu sa ia asupr'a sea chiaru si cladirea unui podu între New-York si Liverpool.

Domnitoriulu: — Amu avutu nenorocirea de a fi insielati, ceea ce s'a intempratu mai inainte si in alte tieri mai mari si mai inaintate.

Correspondentele: — Se pare ca acest'e ispite suntu trebuitore pentru esperintia nationiloru cá si pentru aceea a individiloru. Inse in potriv'a inlaturárei greutátilora este tocmai ceea partida care a datu concessiunea la 1868; si prin urmare tocmai ea este si respundietore pentru nenorocirile ce au resultatu din aceea concessiune.

Domnitoriulu: — Asiá este. Inse intr'o tier'a jonc in individualitatea sea politica, ase-

menea contradicerei nu trebuie sa ne surprinda. O natiune este cá si unu individ; juneti'a nu poseda calitátele varstei barbatesci. Români nu suntu copii, inse esperintia politica este o planta care cresce fórté încetu, si unu popóru are a trece priu mai multe ispite inainte de a potea corespunde la marile cerintie ale libertátiei. Podóru meu esto fórté primitoriu de straini; elu are multu spiritulu si multe calitáti naturale pre care timpulu, inriurirea instructiunei si o necontentita ocupatia industrialá le póte puternicu desvoltá.

Correspondentele: — Aveti o tier'a bogata care precum istoria ne o arata a hranitu numerose armate, si care totusi din mijloculu completorulu calamitati ierasi s'a realiatu.

Domnitoriulu: — In adeveru nu credu sa se gasésca o tier'a mai frumoasa. Afara de minunatulu seu pameatu atátu de inasitu pentru productiuni de mari secerisuri si cresterea de nenumerate turme, bogati'a sea mineralá póte sustiene concurentia cu Pensilvani'a vóstra. Cati-va geologi cari au esaminatu numai superficialu munti nostri diu ca metalurile cele mai variate astepta numai mána care sa vie sa le exploatedie. Putiurile nostre de petroleum de-sin proportia putienu exploatate, inse suntu fórté bogate. Noi deja esportamu petroleum si luminamu cu elu orasielle nostre. Numai Bucurescii se luminéza cu gasu aerofomu care se pregatesce din carbuni importati, de si comori mari de carbuni diacu inca in tier'a nostra ne exploatate.

Correspondentele: — Déru tieranii?

Domnitoriulu: — Nu esista in lume unu popóru mai blándu si mai bunu. Cautámu a imbunatáti sórtéa loru cátu se póte mai grabnicu. Noi amu intemeiatu si o scóla de agricultura despre a cárei'a succese va poté vorbi diu consulu care a visitat'o.

Generalu consulu: — Dupa ce laudá multu ceea scóla sfársiesce dicându: amu visitatu tetu cu ceea placere universitatea din Bucuresci dimpreuna cu unu senatore americanu care au visitatu atunci Bucuresci.

Domnitoriulu: — Instructiunea publica propasiesce in unu modu multifemitoriu, statistica din urma ne arata ca 100,000 scolaru frecuentédia scólele; inaintea resbelulu din Crimea esista in tier'a de abe a diecea parte din acestu numeru. Legea au introdusu invetiamentulu gratuitu si obligatoriu si a fostu stáru intia mea ceea mai seriósa de a aplicá in tóta putintia prescriptionile legi. Noi posedemu dóue Universitati, un'a in Bucuresci alt'a in Iasi; numerulu invetiatoriloru care astadi suntu intrebunatiati in scóli se suje la patru miu.

Correspondentele: — Care este causa antipatiei ce esista contra strainiloru si in deosebi contra germaniloru?

Domnitoriulu: — Ne iubirea germaniloru provine din dóue motive si anume: sretliculu lui Strussberg si adencele simpatie ce natiunea romána are pentru Franci'a.

Correspondentele: — Dara in ceea ce privesce prigionirea contra Ebreiloru?

Domnitoriulu: — Aceste prigioniri n'au provenitu din fanaticismulu religiosu, dara suntu stárnite numai, intr'unu chipu artificialu, de cátra demagogi pentru injosorile planuri politice. Cându principiile economice voru fi mai bine intielese aici atunci falsiele doctrine voru perde influintia fatala pre care a esersat'o pána astadi. Este dorintia mea cá egale drepturi sa se dee la toti care suntu nascuti români fara deosebire de confesiune religioasa. Constitutiunea garantédia deplina libertate de consciintia. Noi amu avutu a sustiene multe lupte. Din primavér'a trecuta (10 Martie) unu nou spirit a strabatulu in tier'a. Cabinetulu meu este compusu de barbati cari nu numai suntu insuflati de ceea mai mare iubire a patriei dara inca posedu inteligintia si si simtimentulu de dreptate ceea ce promite multu in favórea viitorulu, restatornicindu deja liniscea in tier'a. Membrii cei mai capabili din camerile legiuitoare si increderea popóru si spriginescu ministerulu meu.

Correspondentele: — In Statele unite israelitiu facu parte din cetátienui cei mai stimati si mai cu inriurire. Fia care functia le este deschisa si nu este de loeu cu neputintia cá curendu seu mai tardiu unu israelitu sa ajunga a fi celu mai inaltu magistratu a unui popóru compusu de 40 milioane din cei mai liberi si mai neatárnati cetátienui.

Domnitoriulu: — Nu esista celu mai micu motivu pentru cá toti ómenii fára osebire de religiune sa fia chiamati la exercitiulu drepturilor politice si civile; negresitu cu acele-si marginiri pre care siacare statu socóte de civintia a le face in privintia dreptului electoralu. Tóta atentiunea déra ce merita se va dá acestei cestiune; si poporulu meu vediendu intielepciunea si dreptatea acestui modu de procedere nu se va refúsá de a dá altor'a acele privilegii in puterea cáror'a si noi reclamamu autonomi'a nóstra si libertatea afaceriloru nóstre din launtru. Acést'a còrespunde invetiaturiloru celoru mai inalte ale civilizatiunii si ale progresului.

Varietáti.

**** (Denumiri.)** Ministrulu reg. ung. de justitia a denumitu esecutori judecátoresci pre: Albertu Veres la tribunalulu reg. in Aiudu; Fr. Csürös la tribunalulu cercuale de acolo; Ludovicu Munteanu la tribunalulu din Hatiegu; Fr. Kardos la trib. cerc. din Puiu; Ign. Ballo la trib. din Csiksereda; asemenea acolo. la trib. cerc. Mich Vitos; Stefanu dos la trib. cerc. din Csikszentmarton; Olivier Nagy si Parteniu Ratiu la trib. din Turda; Alesandru Lukacs la trib. cerc. acolo; Alesandru Iakab la trib. din Muresiu Osiorheiu; Iosifu Veres la celu din Vintiulu de susu; Fr. Aradi la trib. cerc. alu Iarei inferióre; Stefanu Hilibi Gál la trib. Kezdi Vasiarheiu; Lud. Vitalyos la trib. cerc. de acolo si Lud. Hamar la trib. cerc. din Covasna; Adamu Kakutsi la trib. din Seps-Sangiorgiu; Nicol. Nagy la trib. cerc. de acolo si Georgiu Száraz la trib. cerc. din Baroltu; Alesandru Biro la trib. din Odorheiu; Lud. Szabó la trib. cerc. de acolo si Alessiu Kantsag la trib. cerc. Cristurulu secuiescu, Carolu Lörinczi la trib. cerc. din Eted; Fried. Theil, Mich. Welther, Ioanu Spaeck si Andreiu Schoauer la trib. din Sibiulu; Gustavu Wolf si Sam. Schuller la trib. cerc. de acolo. — Carolu Grassler la celu din Sebestiu, Guillem Wendler la celu din Mercurea, Carolu Neugeboren la celu din Noerichiu, si Demetriu Bersa la celu din Saliste; I. Graef la trib. din Seghisió'a, Mich. Bruckner la trib. cerc. de acolo, Mat. Müller la celu din Cohalmu, G. Maurer la la celu din Cinou-mare; G. Badendorf si Fred. Immer la trib. din Brasiovu; Ed. Lannger la trib. cerc. de acolo; Andr. Lazar si Fred. Brandschott la celu din Satulungu; I. Varavanu si Iac. Kertth la trib. din Bistritia; Sig Theil la trib. cerc. de acolo si Ios.

Herváth la celu de Téc'a; Fred Binder la trib. din Mediasiu; Carolu Elges si Fr. Orendi la trib. cerc. de colo, I. Lekeli si I. Szentpéteri la trib. cerc. din Ibasifaleu, Mich Wachsmann la celu din Balcaciu.

****** Cu placere impartasimu publicului nostru cetitoriu, ca dlu Teodoru G. Nic'a din Brasiovu a fostu promovatu la Universitateá c. r. din Vien'a in 16 Februaru c. n. la gradulu academicu de doctoru in drepturi. Intre tesele aparate de dlu Dr. T. G. Nic'a in sal'a consistoriului universitatiei aflámu si de acele ce privescu dreptulu canonicu alu bisericei nóstre resaritene, in specie, argumentarea canonicitatiei administratiunii bisericei prin sinodolitate, la carea participa si laicii (mireni). Esprimendu-ne bucuri'a pentru acestu crescementu alu inteligentiei nóstre urámu noulu d. Dr. succésulu doritu pre carier'a sea inainte pána la cele mai adenci betranetie, se intielege, fára de a uitá de indatoririle cele sacre cátra natiunea si biserica sea.

****** „P. N.“ are sciri din Fagarasiu ca pentru capitanatulu districtului aru avea prospecte Stefanu Ládáy vice comitele fostu alu comitatului Alb'a-supertóra.

****** (Tribunalulu de presa din Pest'a.) Eri, la 15 Febr. s'a pertractatu inaintea acestui juriu procesulu de presa a procurorului generalu in contr'a redactorului diurn. „Zastawa“ Stefanu Popovics. Obiectulu de acuzare a fostu unu articolu aparatu in anulu 1871 in nrulu 74 alu acelu diurnulu, in care se suspicióneza cont. Andrassy si regimulu magiaru, cumca aru fi loatu parte la omorulu principelui serbescu Michailu. Dupa ce acuzatoriulu si acusatulu 'si termina vorbirile si replicile sale referitórie la acestu procesu interesantu, presedintele enuncia verdictulu, in intielesulu cáruia Stefanu Popovics e condamnatu cu 9 voturi la o multa de 500 fl. 1 1/2 anu inchisóre si le suportarea speselor de procesu.

****** Procesu scandalosu. In nr. trecutulu amú amintitu ce-va pre scurtu despre unu procesu ce are sa se pertracteie inaintea judecatoriiloru din Pest'a si care si are originea din resbelulu din 1866. Lucrulu mai detaiatu este urmatoriulu: Conte Bismarck, carele acum este principe, a fostu impoternicitu pre unu conte Csáky sa organizeie o legiune a lui Klapka numita si eventualu si o insurectiune in Ungari'a. Spre scopulu acest'a s'au impartitu si bani, cari bani Csáky i-aru fi impartitu intre subagentii sei. Cel'a vré sa-si dea socotél'a despre banii primiti. Subagentii insa se vede ca se retragu dela darea socotelei din parte-le si asiá imputernicitulu lui Bismarck a aflatu ca este mai naturalu cá sa-i dea pre renitenti pre mân'a judecátiei. Curiosu lucru este in tóta afacerea, ca per-

sónele aceste au lucratu tóte in contra esistintiei statului si acum totu ele sa-si dea sém'a inaintea judecatoriiloru tieiei, ce au facutu cu banii, pre cari i-au primitu dela inimicii tieiei spre nimicirea tieiei. Ba ce e mai multu, dupa cum cetimu in unele jurnale si agentulu principálu, contele Csáky va sa dica paratoriulu si unii dintre parati suntu alesi deputati in diet'a tieiei.

****** (Guvernulu României) a ascernutu corpulu legislativu dóue proiecte pentru fondarea unui creditu fonciariu românescu.

****** (1000 cruceri pentru 2000 franci) Unu sodalu alu firmei negociatoresci „Fröhlich si Fleckeles“ din Vien'a, s'a manatu din partea principaluiu seu 2000 franci cu aceea insarcinare, ca acést'a suma s'o trãmíta unei anumite firme din Paris. Bietulu sodalu in distractiunea sea in locu de 2000 franci au tramisu la Parisu 1000 cruceri; aducându-si apoi aminte de gresél'a facuta, a loatu-o la sanetós'a. — In dilele trecute primesce siefulu numitei firme o scrisóre din Parisu, in carea se adeverece adeverat'a primire.

****** (Unu hahamu fára urechi). Dela Bolgradu ni se scrie, cumca unu individuu mergendu sa cumpere ce-va din o pravalie a unu ovreu acestu din urma, prin aroganti'a sea au adusu lucrulu pána acolo de s'au nascutu intre cumpertoriu si vendiatoriu o bataia. Poporulu din Bolgradu, audiendu despre acést'a, au alergatu cu droai'a spre havr'a ovreiasca si de acolo, la hahamu a casa, aici se incepú o bunicica parviala si trantéla, pre care trebú sa o suferé hahamulu. In urma unu individuu din céta parvitoriloru au taiatu urechile hahamului. Astfelu ovreii din Bolgradu se potu laudá inaintea tuturoru celoru-lalti coreligionari a loru, cumca ei acum au unu hahamu, cá si care nu au esistatu vre-odata in sinulu bisericei lui Moise. Au fostu muti, schiopi, surdi, póte si orbi, dara cá si cinstitul hahamu din Bolgradu nu credemu.

****** (Unu tunu monstruosu) numitu si tunulu „Woolowich infant“, se gatesce acum in un'a din cele mai renumite fabricice anglese, numai gur'a (tiev'a) acestui tunu va avé greutate de 700 centenarie.

ANUNCIU.

Dlu advocatu de tíera Iosifu Henrichu face prin acést'a cu totu respectulu cunoscutu ca si-a mutatu cancelari'a sea din Mercurea la Sibiulu, piati'a mica, in cas'a de dupa mesernitie, nrulu 433.

(3—3)

Publicatiune.

Domnii actionari ai

Institutului de creditu si de economii

„ALBIN'A“

suntu invitati prin acést'a cu tóta onórea la adunarea generala constituanta a societátiei nóstre care se va tiené joi in 142 Martiu a. c. diminéti'a la 10 óre la Sibiulu in localitátile comitetului, strad'a macelariloru Nr. 18, etagiulu I.

OBIECTE DE DELIBERARE:

1. raportulu comitetului;
2. primirea statutului;
3. alegerea Consiliului de administratiune in sensulu § 35. din statute.

Eventualu:

4. A dóu'a emissiune de actiuni.

Biletele de legitimare se scotu la cancelari'a comitetului in diu'a premergátore, cum si in diu'a adunárei pána la 9 óre diminéti'a.

Sibiulu, 22 Februaru 1872.

Comitetulu fundatoriu.